

HE 36/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta. Ympäristövaliokunta 21.4.2022

Suomen ilmastopaneeli

Markku Ollikainen & Peter Lund, sihteeristö Sally Weaver

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_36+2022.pdf

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki

Esityksessä tarkoitettulla tuella korvattaisiin päästökaupasta aiheutuvia välillisiä kustannuksia laissa määritellyille toimialoille. Maksettavan tuen suuruus riippuisi muun muassa päästöoikeuden hinnasta sekä toiminnanharjoittajan sähkönkulutuksesta tai tuotannon määrästä. Lain tavoitteena on turvata teollisuuden kustannuskilpailukykyä ja ohjata toiminnanharjoittaja kehittämään teollista tuotantoaan hiilineutraalimmaksi. Tuen käytölle asetettaisiin ehtoja, joita tukea saavan toiminnanharjoittajan tulisi noudattaa.

Sähköistämistukeen olisivat oikeutettuja toiminnanharjoittajat, jotka toimivat toimialoilla tai toimialojen osilla, joiden katsotaan valtioneuvoston päätösten mukaisesti olevan alttiita merkittävälle hiilivuodon riskille EU:n päästökauppajärjestelmän sähkön hintaan aiheuttamien välillisten kustannusten vuoksi. Toimialojen joukossa on esimerkiksi raudan, teräksen ja rautaseosten valmistus; paperin, kartongin ja pahvin valmistus; massan valmistus sekä jalostettujen öljytuotteiden valmistus.

Esitys liittyy hallituksen tavoitteeseen turvata teollisuuden kustannuskilpailukykyä ja ehkäistä riskiä hiilivuodolle. Tuki kohdistuu kustannuksiin, joita kansainvälisillä markkinoilla toimivien yritysten kolmansista maista tulevilla kilpailijoilla ei ole tai ei ole yhtä suurina, johtuen erilaisista ilmastotavoitteista ja sääntely-ympäristöstä. Esityksen tavoitteena on myös ohjata tuen piiriin kuuluvia toimialoja investoimaan ja kehittämään teollista toimintaansa vähäpäästöisemmäksi. Jotta tavoitteeseen päästään kustannustehokkaasti, edellytetään tuen saajia kohdistamaan vähintään 50 prosenttia heille myönnetystä tuesta kehittämistoimiin, joilla tavoitellaan päästövähennyksiä, energiatehokkuusparannuksia tai uusiutuvan energian osuuden lisäämistä energiankulutuksessa.

Suomen ilmastopaneelin näkemykset

Hallituksen esitys energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta pyrkii tarjoamaan yhdistelmää kustannusten kompensatio ja kannustimet päästöjen vähentämiseen. Esitys jää kuitenkin enemmän pelkän vastikkeettoman tuen luonteiseksi, koska sähköistymiselle asetetut kriteerit eivät aidosti kannusta päästövähennyksiin. Tuen ehtoina on energiakatselmuksen teko ja tulisi osoittaa, että vähintään 30 prosenttia sen sähkönkulutuksesta on hiilettömällä lähteillä tuotettua sähköä. Molemmat näistä toteutuvat tälläkin hetkellä. Suurin osa yrityksistä, joita tuki koskee, tekevät jo energiakatselmuksia ja perusteluosiossakin todetaan, että verkkosähkö on suurimmaksi osaksi hiiletöntä. Hiilettömän sähkön prosentuaalinen ehto tulisi olla huomattavasti korkeampi, jotta tuki toimisi aidosti päästövähennyksiin kannustavana. Fossiilisen energian käytölle tarvittaisiin tuen saamisen ehtoihin tiukempi kirjaus. Raja-arvon tulisi myös kiristyä ajassa. Esimerkiksi vuoden 2025 jälkeen voitaisiin tukiehdossa edellyttää täysin fossiilitonta energiaa. Sähkö on tulossa 2030 mennessä käytännössä päästöttömäksi, ja on tärkeää, että sähköistymistuella enemmän joudutetaan kuin pitkitetään siirtymää.

Yhtenä tukiperusteena sähköistymistukea myönnettäessä käytetään sähkönkulutuksen vertailuarvoa. Peruste ei ole ongelmaton, koska se kannustaa sähkönkulutukseen ja voi hidastaa ponnistuksia energiatehokkuuden edistämiseen. Teollisuutta voisi kannustaa etsimään

energiatehokkaita ratkaisuja kytkemällä tuen ehto energian käytön tehostamiseen - pienempi energiakulutus per tuotettu yksikkö antaa enemmän katetta viivan alle ja leikkaa myös päästöjä Tulevaisuudessa sähkömarkkinatilanne muuttuu sikäli, että pohjoismaisen sähköviennin seurauksena sähkön hinta tasaantuu yhä enemmän pohjoismaiden ja muun Euroopan kesken, ja kohonnut hinta pyrkii laskemaan sähkön kulutusta. Sähkön kulutuksen määrää tukiperusteena on siten syytä harkita tarkkaan.

Tuen kriteerinä on myös, miten sitä käytetään – edellytyksenä on, että siitä 50 % kohdistetaan kehittämistoimiin, joilla edistetään toiminnan muuttumista hiilineutraaliksi. Hallituksen esityksessä arvioidaan, että tuki tulisi olemaan yhteensä n. 0,7 mrd euroa vuosien 2022-2026 aikana. Summa on merkittävä ja sillä tulisi saada aikaan siten merkittävää edistystä sähköistymisessä. Sähköistyminen on jo vahvasti käynnissä, joten kustannustehokkuuden nimissä tämän tulee varmistua, että tuki kannustaa aidosti lisäksiin toimiin suhteessa sähköistymisen perusuraan.

Lopuksi on hyvä huomioida, että kun tämä tuki aiemmin säädettiin päästökauppakompensaatiotukena, oli päästökaupan ohjaus eri luokassa kuin nyt. Lähivuosien hinnannousu on johtanut tilanteeseen, jossa se itsessään kannustaa toimiin ja sähkön suhteellinen etu on jo kasvanut.